

DOI 10.31558/2519-2949.2021.2.4

УДК 061.2(=162.1)(438)(4-6ЄС)

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-1637-175X>*Окуньовська Ю. В., Донецький національний університет імені Василя Стуса*ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-4186-4246>*Неприцька Т. І., Донецький національний університет імені Василя Стуса*

ДІЯЛЬНІСТЬ ПОЛЬСЬКИХ ГРОМАДСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ ПІСЛЯ НАБУТТЯ ПОЛЬЩЕЮ ПОВНОПРАВНОГО ЧЛЕНСТВА У ЄС

У статті узагальнено періоди формування громадських організацій включаючи сучасний період. Проаналізовано діяльність організацій в період повноправного членства Польщі у Європейському Союзі на підставі співпраці з урядом та на основі показників кількості організацій, сфер їх діяльності. Визначено основні типи класифікацій, актуалізовано типологію за сферами їх діяльності з урахуванням євроінтеграційного вектору Польщі. Акцентовано увагу на територіальній та кількісній складовій функціонування громадських організацій..

Визначено основні проєвропейські організації, які діяли у контексті євроінтеграції Польщі та сприяли формуванню громадянського суспільства у Польщі і популяризації європейських ідей через залучення міжнародного фінансування..

З'ясовано особливості діяльності громадських організацій під час євроінтеграційного періоду, що була представлена співпрацею організацій з урядовою сферою та сферою бізнесу, що було відображено у розробці програм інформування, створенні стратегії і програми реалізації політики, спрямованої на розвиток громадянського суспільства.

З'ясовано, що зі вступом Польщі до Європейського Союзу у 2004 р. співпраця з Європейськими фондами тільки посилилась і була спрямована на реалізацію не лише європейських, а й соціальних проєктів згідно з прийнятими програмами Європейського Союзу в періоди 2007-2013 рр. та 2014-2020 рр.

Визначено, що під час повноправного членства Польщі у Європейському Союзі громадські організації продовжують розвиватися у межах європейського напрямку. На сучасному етапі розвитку громадських організацій Польщі, вони виконують роль не лише отримувача коштів від фондів ЄС, а й самі надають допомогу у питаннях європейської інтеграції.

Ключові слова: Європейська інтеграція, громадські організації, фонди, фінансування, процеси, стратегія.

Постановка проблеми. У зв'язку зі вступом Польщі до Європейського Союзу та внутрішніми трансформаціями ЄС, місце і роль громадських організацій у польському суспільстві зазнали змін. Це дістало відображення у появі нових сфер діяльності громадських організацій та у зміні системи фінансування. Така ситуація зумовила подальшу професіоналізацію організацій, включаючи використання кваліфікованого персоналу, здатного протистояти викликам змін, що відбувалися у всьому суспільстві. У період членства в Європейському Союзі та швидко зростаючого соціально-економічного розвитку, з'явилися нові проблеми, які мали суттєвий вплив на формування специфіки та масштабів діяльності громадських організацій. До них варто віднести наступні: розвиток інформаційних технологій та створення інформаційного суспільства, трансформаційні процеси Європейського Союзу, вирівнювання соціально-економічних відмінностей між польськими регіонами та регіонами інших країн Європейського Союзу – з використанням структурних фондів.

Мета: охарактеризувати процеси інституціоналізації польських ГО у контексті набуття Польщею повноправного членства.

Виклад основного матеріалу. Участь громадських організацій у політичних процесах після вступу до Європейського Союзу варто розглядати у контексті співпраці з іншими секторами.

Перші роки після вступу до ЄС (2005–2008 рр.) характеризувалися невисокою підтримкою в державній політиці по відношенню до усього «третього сектору». Можна констатувати

продовження політики попереднього періоду, однак, помітне зміцнення уряду в побудові партнерських відносин у форматі «державне управління – ГО». Однією з причин такого розвитку взаємовідносин стало прагнення партії Право і Справедливість до зміни структури держави.

Після приєднання влади в 2007 році до коаліції PO-PSL (Громадянська платформа – Польська селянська партія) було вирішено проводити програму «Громадянський ініціативний фонд». Тому було видано два акти: перший – Розпорядження Ради Міністрів (11 березня 2008 р.) на витрати в державному бюджеті у 2008 році зі спеціального резерву – «Фонду громадянських ініціатив» [8], другий – резолюція Ради Міністрів (4 листопада 2008 р.), яка ініціювала впровадження «Національної програми фонду громадських ініціатив з 2009–2013 рр.» [11].

Посилення потенціалу громадських організацій стало можливим завдяки Постанові Ради Міністрів (4 листопада 2008 р.) щодо «Стратегії підтримки розвитку громадянського суспільства на 2009–2015 рр.» [11].

Діяльність громадських організацій після вступу Польщі до Європейського Союзу можна розглядати через співпрацю з іншими секторами суспільства: владою – місцевими органами, бізнесом, та окремо слід виділити сферу освіти.

За даними асоціації KLON/JAWOR від 2008 року, партнерство організацій з органами місцевого самоврядування розвивається у позитивному напрямку, оскільки 70% організацій заявляють, що вони регулярно контактують з місцевою та регіональною адміністрацією на регіональному та місцевому рівнях. В останні роки організації також збільшували своє фінансування з джерел місцевого самоврядування, що означає все більше соціальних внесків у здійснення суспільних завдань.

З 2003 по 2008 рр. кошти, передані від підрозділів самоврядування до організацій, зросли на дві третини (67%), з 1,6 млрд. злотих до більше 2,8 млрд. злотих. Близько 50,2% організацій звітували у своїх бюджетах про доходи від джерел місцевого самоврядування. 30% організацій підтримували зв'язок з державною адміністрацією, а її внесок у бюджет громадських організацій у 2007 році був досить значним – до 30%, тоді як у 2003 р. – лише 13% [2, с. 18].

Загалом, доходи від центральної адміністрації або європейських фондів у 2008 році становили майже половину (45%) усіх доходів «третього сектора», з яких 15 % – йшло на ГО. Це явище було досить негативним для організацій, оскільки вони ставали залежними від державних коштів. Проте завдяки зовнішньому фінансуванню зберігалась стабільність сектору.

Важливою складовою співпраці організацій та уряду є прийняття Радою Міністрів постанови щодо «Стратегії розвитку громадянського суспільства на 2009–2015 рр.» і резолюції про прийняття Національної програми «Фонду громадянських ініціатив на 2009–2013 рр.», представлений міністром праці та соціальної політики [9].

Реалізація Стратегії розвитку громадянського суспільства передбачала розширення участі громадян в суспільному житті, так як вона залежить від динаміки розвитку громадянських інститутів, в тому числі сильних громадських організацій. Стратегія фінансувалася за рахунок національних ресурсів (бюджетів державного та місцевих органів влади) і зарубіжних (ЄС та інші джерела). Стратегія повністю відповідає Стратегії національного розвитку Польщі (NDS) на 2007–2015 рр.

Оскільки Національна програма «Фонду громадянських ініціатив на 2009–2013 рр.» не в повній мірі відповідала вимогам Стратегії національного розвитку (внаслідок неврахування всіх громадських інститутів), вона була реорганізована. Натомість була створена Національна операційна програма – «Фонд громадянських ініціатив» (PO FIO) – це підтримка розвитку громадянського суспільства. Основне завдання даної програми полягає в тому, щоб розширити участь громадських організацій, церковних установ і релігійних організацій корисної діяльності в реалізації публічних завдань.

Фінансова підтримка громадських організацій в рамках Національної операційної програми – «Фонд громадянських ініціатив» (PO FIO) тісно пов'язана з тією роллю, яку вони відіграють у модернізації держави; вони мають сприяти розширенню участі в реалізації необхідних реформ та реалізації принципу належного врядування. Програма також повинна підвищити потенціал розвитку цих організацій, що може бути досягнуто лише шляхом фінансування тренінгів, консультацій.

Загалом, PO FIO слугувало як інструмент реалізації «Стратегії підтримки розвитку громадянського суспільства на 2009–2015 рр.». Програма відповідала найважливішим стратегічним документам, а головне – доповнювала Операційну програму «Людський капітал» на 2007–2013 рр. PO FIO стала продовженням державної програми, яка здійснювалась впродовж 2005–2007 рр. Та «Фонду громадянської ініціативи» з 2008 р. [10].

Наступним важливим документом, прийнятим польським урядом, що свідчить про співпрацю державного та громадського сектору, була «Національна програма підтримки розвитку громадянського

суспільства» (NPWRSO) представлена усім громадським організаціям у березні 2016 року. Цей документ був представлений уповноваженим урядом у сфері громадянського суспільства Войцехом Качмарчиком. Програма передбачала реалізацію до 2020 р., із перспективою до 2030 р. Для громадських організацій дана стратегія носила визначний характер. Оскільки даним документом регламентувалась діяльність громадських організацій, де громадянин є центром стратегії [5, 284].

Загалом, ГО у політичному житті польського суспільства виглядали як різнопланові анклав, які були підпорядковані урядовій стратегії. Проте така спрямована діяльність допомагала певному об'єднанню всього «третього сектору».

Варто зазначити, що на відмінну від 2000–2004 рр., ГО розвивали значні контакти з бізнесом. Протягом останніх декількох років сектор бізнесу почав визнавати важливість громадських організацій через їх досвід та корисність в соціальній сфері.

Завдяки пропаганді ідеї корпоративної соціальної відповідальності, сучасні компанії дедалі більше піклуються не тільки про свої власні інтереси, а й цікавляться питаннями екології та соціальних інтересів. Бізнес-сектор наближається до громадського сектору та налагоджує співпрацю шляхом фінансування соціальних ініціатив та впровадження волонтерських проектів.

У співпраці з сферою влади та бізнесу ГО здійснювали проектну діяльність. Контакти громадських організацій із науковим закладами, як і в попередні роки, здійснювалися через форми спільної реалізації дослідницьких проектів, освітніх грантів, прикладом яких є проекти, що проводяться персоналом IFiS PAN (Інститут філософії і соціології Польської Академії Наук) через ГО (наприклад, KŁON/JAWOR, Фондація Стефана Баторія, Фондація Роберта Шумана). Крім того, деякі ГО займалися програмами навчання впродовж всього життя: така діяльність проводилась у рамках програми «Леонардо да Вінчі», діяльність яких була спрямована, у першу чергу, на вдосконалення системи безперервного навчання, розробки та впровадження інноваційних рішень у цій галузі і про продовження освіти.

З 2005 р. було засновано eTwinning як основну акцію Програми електронного навчання Європейської Комісії, а з 2014 року тісно пов'язана з програмою Erasmus + – програмою Європейського Союзу, що підтримує ініціативи в галузі освіти, підготовки кадрів, молоді та спорту. Центральне відділення eTwinning очолює European Schoolnet, міжнародне партнерство підтримуване 31 міністром освіти, та працює у школах, об'єднуючи викладачів та учнів з усієї Європи для розвитку навчання. На національному рівні eTwinning підтримує 38 національних контактних центрів. Реалізація даного проекту була реалізована завдяки діяльності асоціації KŁON/JAWOR.

Послідовна спеціалізація у громадському секторі призвела до створення суб'єктів, які навмисне звузили свої цілі щодо надання високоякісних послуг. Прикладом можуть бути «Бюро громадянських консультацій», для якого виділяються спеціальні гранти (Фонд Стефана Баторія) або Асоціація «Школа лідерів», яка вже організувала сімнадцять випусків свого головного закладу – «Школи лідерів громадянського суспільства».

Польські ГО змінилися і в структурному відношенні, так, якщо станом на 1994–1995 рр. організації складались переважно з добровольців, у 2005 р. – 23,2 % добровольців, то на 2008 рік – лише 11, 8 %. Водночас, лише половина цих людей фактично активна, і кожен третій член жодним чином не брав участі в діяльності організації. Кожна друга організація скаржилась на брак людей, які хочуть працювати.

Говорячи про розмір громадського сектору, необхідно враховувати кілька чинників. Розмір цього сектору можна розглядати з точки зору кількості організацій, розмірів їх бюджетів, частки волонтерів. Кожен із цих факторів передає інформацію різного роду, що уможливує багатосторонній погляд на питання про участь громадських організацій у суспільно-політичному житті Польщі. Для логічного аналізу діяльності організацій після вступного періоду ми виокремили такі періоди:

- 1) 2005–2008 рр.: вибір такого етапу пов'язаний зі стабілізацією польського суспільства після вступу Польщі до ЄС.
- 2) 2009–2015 рр.: обумовлений реалізацією Стратегії підтримки розвитку громадянського суспільства.
- 3) 2016–2020 рр.: період нового типу співпраці з урядовою сферою та прийняттям «Національної програми підтримки розвитку громадянського суспільства» [7].

Впродовж періоду 2005–2008 рр. автором проаналізовано кількість організацій. Департаментом громадських ініціатив Міністерства праці та соціальної політики станом на 20 грудня 2007 року в реєстрі REGON зареєстровано таку кількість громадських організацій: 75281 асоціацій та 9041 фондів.

Дані, зібрані в системі REGON, свідчать про те, що ГО найчастіше приймали юридичну форму асоціацій, фондів. Наприкінці 2007 року в Національному судовому реєстрі було зареєстровано 72522 суб'єктів, що входили виключно до громадських організацій зі статусом благодійності, згідно з законом 2003 р.

Кількість громадських організацій, зареєстрованих у реєстрі REGON станом на 20 грудня 2007 р., у порівнянні з даними, доступними в цьому реєстрі наприкінці грудня 2006 р., 2005 р. та за квітень 2004 року свідчить про чітке збільшення кількості осіб у громадському секторі. У квітні 2004 року у громадському секторі задіявалося майже 109 тис. осіб. Протягом року їхня кількість зросла більш ніж на 6%, а у грудні 2005 року – становила більше 116000. У наступному році спостерігалось збільшення майже на 7%, а наприкінці 2006 року це число склало 123599. Проте наступного року це відбулося збільшення на 5% і на кінець 2007 року кількість задіяних у неурядових організаціях складала 129220 осіб [2, с. 4].

Збільшення кількості організацій 2005–2007 рр. автор пов'язує зі збільшенням фінансування та покращенням в цілому фінансового стану галузі. Так, доходи половини організацій у 2007 році склали понад 18 тисяч злотих, натомість за два роки до того вони не перевищували 10 тисяч злотих. У той же час стратифікація галузі поглиблюється. Менш багаті організації мають подібні статки до тих, що починали з 2005 року. У 2005 році 5% найбагатших організацій мали річні доходи, що перевищують 700000 злотих, в 2007 році цифра сягала 1,3 мільйона злотих. Цей факт свідчить про позитивні зрушення у сфері фінансування.

Загалом, упродовж 2003–2008 рр. сума фінансування для громадських організацій збільшилася приблизно на 70%, а у 2008 році більш ніж половина організацій отримала до своїх бюджетів підтримку з боку місцевого самоврядування. Із даних, опублікованих 10 листопада 2009 р. Міністерством фінансів Польщі, випливає, що у 2008 р. поляки перерахували громадським організаціям рекордну суму – 380 млн злотих. Ці кошти отримали понад 6 тис. організацій.

Період 2009–2015 рр. характеризуються поглибленням всього «третього сектору». Так станом на 1 вересня 2009 року в реєстрі REGON зареєстровано: 64,5 тис асоціацій, 10,1 тис фондів; станом на 2010 р. – 12 тис. фондів, 71 тис. асоціацій [3]; 2011 р. – 11 тис. фондів, 72 тис. асоціацій; 2012 р. – 12 тис фондів, 62 тис. асоціацій [4]; 2014 р. – 17 тис. фондів, 86 тис. асоціацій [1].

Загалом у порівнянні з 2007 р. та попередніми роками, можна констатувати, що кількість новостворених організацій зменшується в період між 2003 та 2005 рр.: в середньому близько на 4000 асоціацій та приблизно 900 фондів щорічно. Такий спад активності автор пов'язує із завершальним періодом євроінтеграції Польщі та набуттям повноправного членства у 2004 р. У цей період організації уже не виконували інформаційну та освітню функцію, а завершували проекти попередніх років. З 2004 р. організації створювалися уже не з метою популяризації знань по ЄС, а з метою контролю дотримання прав і свобод, притаманних ЄС. Тому, на відмінну від попереднього періоду і доступного періоду, змінились і сфери діяльності сектору.

Найбільше в Польщі на 2009–2015 рр. громадських організацій, що працюють у сферах спорту та хобі – це основна сфера діяльності, яку зазначає більшість організацій. Друга за кількістю група організацій зосереджує свою діяльність на культурі та мистецтві, загалом на 4-5 % змінюється сфера освіти та виховання. У Польщі відносно мало до 2004 р. було організацій соціальних послуг, проте і на даний період їх кількість сильно змінюється. Стабільно діє кількість організацій у напрямку екології.

Як і в попередні роки, організації найчастіше звертаються до своїх партнерів: ними виступають місцеві муніципальні відділи (85%), місцева громада (85%), інші організації (81%), а також місцеві ЗМІ (76%). Так, важливу роль партнерів відіграють європейські фонди. У 2012 р. 27 % громадських організацій подавали заявки на отримання фінансування з європейських фондів, 22% – у ролі заявника, а 5% – як партнер. Така зміна відносин з організаціями ЄС свідчить про визнання громадських організацій Польщі за повноправного члена ЄС. Проте показником участі є співвідношення кількості субсидій, виділених фондами ЄС, до кількості отриманих заявок.

Станом на 2007 р. субсидії призначалися тим, чий дохід не перевищував 1 млн. злотих. А уже у 2011 р. було надано 10 % субсидій організаціям, чий дохід коливається від 100 тис до 1 млн. злотих, та 10 до 100 тис. – 20% субсидій. Найчастіше заявки на отримання коштів ЄС були подані організаціями, зосередженими на місцевому розвитку в соціальному та економічному вимірі [4, с. 123].

Вищерозглянуті ознаки діяльності громадських організацій були реакцією на «Стратегію підтримки розвитку громадянського суспільства на 2009-2015 рр.» Тобто, усі сфери діяльності організацій були повністю спрямовані на польське суспільство, проте фінансування від уряду було лише часткою капіталу організацій.

Період 2016–2020 рр. невід’ємно пов’язаний із «Національною програмою підтримки розвитку громадянського суспільства» (з перспективою на 2030 р.) Це час нового типу співпраці з урядовою сферою, що характеризується обмеженням діяльності громадських організацій та зменшенням фінансування від уряду.

Організації даного періоду мають ще одну особливість – це моніторинг правових актів та лобіювання інтересів громадян у сеймі. Громадськими організаціями були створені так звана «Громадська демократична обсерваторія», яка мала на меті перевірку правомірності змін громадянських прав у законодавчих актах польського сейму. Ще з 2006 р. Фонд Стефана Баторія здійснив моніторинг законотворчості на предмет прозорості. У 2009 році Фонд заснував громадську організацію – «Законодавчий форум», який об’єднує юристів, експертів, науковців, зареєстрованих лобістів та представників громадських організацій.

Один з висновків моніторингу законотворчого процесу в період з 16 листопада 2015 року до 15 лютого 2016 року, говорить наступне: «Більшість (77%) із 43 законів, які Сейм отримували останнім часом, не були проектами уряду, але були внесені депутатами від партії, яка створила уряд. Форум також відзначив наступне: домінуюча особливість у спостережуваному періоді – законотворчий процес став поспіхом. Проте консультація перед поданням закону була рішуче обмеженою для громадських організацій. Прийом громадянських організацій та інших зацікавлених осіб до участі у засіданнях парламентських комітетів та підкомітетів не має так само значення» [6].

Висновки. Таким чином, новий період в історії розвитку громадських організацій характеризується активністю у сфері державної влади та включеністю в політичні процеси. Проте такої діяльності, на нашу думку, є замало. Враховуючи політичну ситуацію у Польщі та процеси все більшої інтеграції, ми вважаємо, що організації повинні:

- створити платформу діяльності громадських організацій в залежності від сфер впливу організацій;
- проводити демократичні та громадські відкриті діалоги для ставлення свого сектору у суспільстві на рівень із іншими секторами;
- проекти громадських організацій повинні бути спрямовані на роботу з суспільством стосовно його готовності до нового типу правління, побудованого на задіянні «третього сектору».

Бібліографічний список:

1. Kondycja sektora organizacji pozarządowych w Polsce 2015. Raport z badań. Stowarzyszenie Klon/Jawor. Warszawa, 2016. 176 s.
2. Najważniejsze pytania – podstawowe fakty. Polski sektor pozarządowy 2008. Stowarzyszenie KLON/JAWOR, Warszawa, 2008. 138 s. URL: <http://www.ngo.pl/files/civicipedia.pl/public/badania2008.indd.pdf> (дата звернення 10.04.2021).
3. Najważniejsze pytania – podstawowe fakty. Polski sektor pozarządowy 2010., Stowarzyszenie KLON/JAWOR, Warszawa, 2011. 85 s. URL: http://fakty.ngo.pl/files/civicipedia.pl/public/raporty/podstawowefakty_2010.pdf (дата звернення 10.04.2021).
4. Najważniejsze pytania – podstawowe fakty. Polski sektor pozarządowy 2012. Stowarzyszenie KLON/JAWOR. Warszawa, 2013. 231 s. URL: http://www.ngo.pl/PodstawoweFakty_2012_raport/eblook/content/PodstawoweFaktyNGO_2012_KlonJawor_raport.pdf (дата звернення 10.04.2021).
5. Narodowa Programa Wspierania Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego (NPWRSO). URL: <https://www.spoleczenstwoobywatelskie.gov> (дата звернення 5.04.2021).
6. Odpowiedzialne Państwo Fundacja Batorego. URL: http://www.batory.org.pl/programy_operacyjne/przeciw_korupcji (дата звернення 17.04.2021).
7. Okuniovskaya Y. The “third” sector of Poland: key principles of functioning//Evropský politický a právní diskurz. Svazek 4.3.vydání. 2017. S.137-142.
8. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 11 marca 2008 r. w sprawie dokonywania wydatków budżetu państwa w 2008 r. pochodzących ze środków z rezerwy celowej. Fundusz Inicjatyw Obywatelskich. URL: <http://dziennikustaw.gov.pl/du/2008/s/49> (дата звернення 23.05.2021).
9. Strategia wspierania rozwoju społeczeństwa obywatelskiego na lata 2009-2015. URL: <https://www.mpips.gov.pl/userfiles/File/ozytek/SWRSO%202009-2015.pdf> (дата звернення 13. 06.2021).
10. Strategii Wspierania Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego . Rząd przyjmuje ważne uchwały. URL: <http://www.ekonomiaspoleczna.pl/x/414040> (дата звернення 13. 05.2021).
11. Uchwały nr 240/2008 Rady Ministrów z dnia 4 listopada 2008 r. URL: <https://www.mpips.gov.pl/gfx/mpips/userfiles/File/pozytek/Uchwala%20SWRSO%202009-2015.pdf> (дата звернення 27. 05.2021).

References:

1. Kondycja sektora organizacji pozarządowych w Polsce 2015. Raport z badań. Stowarzyszenie Klon/Jawor. Warszawa, 2016. 176 s.
2. Najważniejsze pytania – podstawowe fakty. Polski sektor pozarządowy 2008. Stowarzyszenie KLON/JAWOR, Warszawa, 2008. 138 s. URL: <http://www.ngo.pl/files/civicipedia.pl/public/badania2008.indd.pdf> (дата звернення 10.04.2021).
3. Najważniejsze pytania – podstawowe fakty. Polski sektor pozarządowy 2010., Stowarzyszenie KLON/JAWOR, Warszawa, 2011. 85 s. URL: http://fakty.ngo.pl/files/civicipedia.pl/public/raporty/podstawowefakty_2010.pdf (дата звернення 10.04.2021).
4. Najważniejsze pytania – podstawowe fakty. Polski sektor pozarządowy 2012. Stowarzyszenie KLON/JAWOR, Warszawa, 2013. 231 s. URL: http://www.ngo.pl/PodstawoweFakty_2012_raport/eb00k/content/PodstawoweFaktyNGO_2012_KlonJawor_raport.pdf (дата звернення 10.04.2021).
5. Narodowa Programa Wspierania Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego (NPWRSO). URL: <https://www.spoleczenstwoobywatelskie.gov> (дата звернення 5.04.2021).
6. Odpowiedzialne Państwo Fundacja Batorego. URL: http://www.batory.org.pl/programy_operacyjne/przeciw_korupcji (дата звернення 17.04.2021).
7. Okuniovska Y. The “third” sector of Poland: key principles of functioning//Evropsky politicky a pravni diskurz.Svazek 4.3.vydani. 2017. S.137-142.
8. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 11 marca 2008 r. w sprawie dokonywania wydatków budżetu państwa w 2008 r. pochodzących ze środków z rezerwy celowej. Fundusz Inicjatyw Obywatelskich. URL: <http://dziennikustaw.gov.pl/du/2008/s/49> (дата звернення 23.05.2021).
9. Strategia wspierania rozwoju społeczeństwa obywatelskiego na lata 2009-2015. URL: <https://www.mpips.gov.pl/userfiles/File/ozytek/SWRSO%202009-2015.pdf> (дата звернення 13. 06.2021).
10. Strategii Wspierania Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego. Rząd przyjmuje ważne uchwały. URL: <http://www.ekonomiaspoleczna.pl/x/414040> (дата звернення 13. 05.2021).
11. Uchwały nr 240/2008 Rady Ministrów z dnia 4 listopada 2008 r. URL: <https://www.mpips.gov.pl/gfx/mpips/userfiles/File/pozytek/Uchwala%20SWRSO%202009-2015.pdf> (дата звернення 27. 05.2021).

Okunovska J. V., Neprytska T. I. Activity of Polish NGOs after Poland Gained Full Membership in the EU

The article generalizes the periods of formation of NGOs, including the modern period. It analyses the activity of NGOs during the period of full membership of Poland in the European Union on the basis of cooperation with the government as well as of the number of organizations, fields of their activity. The article determines the main types of classification, actualizes the typology by fields of activity taking into consideration the Euro-integrational vector of Poland. Attention is focused on the territorial and quantitative components of NGO functioning.

The article determines the main pro-European organizations, which operated in the context European integration of Poland and facilitated the formation of civil society in Poland and the popularization of European ideas through the attraction of international financing.

The study defined the peculiarities of NGO functioning during the period European integration, that were represented by the cooperation of NGOs with the governmental and the business, which was reflected in the development of awareness raising programs, creation of the strategy and the program for implementation of a policy aimed at civil society development.

The authors conclude that after Poland gained full membership in the European Union in 2004, the cooperation with European funds strengthened and, according to the adopted Programs of the European Union for 2007-2013 and 2014-2020, was aimed at the implementation of not only European, but also social projects.

It has been determined that during the period of Poland’s full membership in the European Union, NGOs continue to develop within the European vector. At the current stage of development of Polish NGOs, they do not only perform the function of grant receiver from the EU funds, but also provide support in the issues related to European integration.

Keywords: *European integration, NGOs, funds, financing, processes, strategy.*